

ibi circa id quod supra dixi, dicit quod communiter vidit de iure teneri, quod talis regia administratio, non cadit in monachum, neque in monasterium, argum. cap. eos qui 20. quæst. 3. & dist. cap. presens clericus, si tamen fiat Rex clericus inclinare videtur, quod non perdat ex hoc dignitatem, neque regia administratio, dicens, quod clerici seculares habent maiores habenas, quam monachi, ut patet ex not. in summ. ne cler. vel monachi secul. negot. se immis. Et idem videtur dicendum, quod non succedat in Regno si esset clericus, cum nequa militans Deo implicet se negotiis secularibus, cap. 1. & per totum, ne cleric. vel monach. & voluit gloss. in cap. presens 20. quæst. 3. & quia non succedit in feudo, ut in cap. qui clericus, si de feud. fuer. contro. inter dom. & agna. & in cap. 1. de benefic. se. & facit optimus text. in auben. de sanctis. Episcop. §. sed neque, collat. 9. vers. generaliter, & ibi Bar. arg. illius text. dicit, quod si quis efficitur clericus, debuit esse Comes, vel Imperator, & allegat dist. cap. scripsit, & quia clericus non debent admitti ad temporalem dignitatem Joan. de Plat. per text. ibi in leg. colonos nulla, C. de agricol. & censib. lib. 11. & hoc etiam probat iste text. & quia clericus non licet arma movere, cap. ex multa, §. fin. de voto, vide tamen, quod in hoc de cleric. not. Abb. in cap. inter dilectos, de fid. instrum. & Barba. in tractat. de presantia Cardinalium, & Abb. ibi in duobus locis in 3. not. & colum. 4. & s. concludit, quod possit succedere, & recipere comitatum ratione patrimonii, qui est clericus, vel Episcopus, & idem vult Alberic. in auben. generaliter, & ibi Bar. arg. penult. ut supra retulit, succedit ergo clericus in bonis majoris, nisi sit exclusus a constituto majoriam: quod an possit fieri consuetudine, vel statu, vide Paul. de Cast. consil. 164. incipit, in causa majoris bispalensis, 2. volum. & si statum excludit feminas propter masculos, etiam clericus masculus excludit feminas. Bald. in cap. qui cleric. de foro compet. post Joan. de Lign. & Lapum vide ibi de per compet. post Joan. de Lign. & Paul. de Cast. in leg. sub conditione, ff. de liber. & post Bal. in leg. cum adoptivis, in fin. principii, C. de adopt. & vide quæ not. Præpo. in cap. 1. §. quia, colum. 17. qui feud. dar. pos. si tamen succedens in Regno, vel majoria esset impotens ad generandum, non ex hoc repelleretur a successione, ut not. Bal. loquens in feudo in cap. 1. §. fin. Episc. vel Abba.

Sed pone, quod tempore delationis majoris, qui ad eam proximior vocabatur, erat incapax propter hæresim, vel aliud delictum, fuit tamen restitutus per Principem antequam sequens vocatus acceptaret majoriam an admittitur? Bal. referens, quoddam consilium Fred. de sen. movet questionem similem in leg. fin. col. fin. v. 2. quæst. est ista. C. de epis. & cle. de eo qui decessit relicto filio fratre minore, qui factus fuit episcop. antequam alii venientes ab intestato adirent hereditatem, & referit disputationem ad partes, & dicit Fredericum inclinare quod talis filius præferatur: quia dignitas superveniens amotio fuit prioris obstaculi, & dicit non obflare l. id quod nostrum, ff. de reg. jur. quia ibi loquitur de iure pleni domini, sed jus aditionis faciende non est jus domini, sed quædam facultas, quæ nondum in bonis nostris connumeratur, l. præcia rerum ff. ad l. sale, & idem tenet ibi Bal. dicens esse multum æquum, item cum hic interveniat restitutio in priorem statum, videtur, quæ præjudicare debeat cæteris quibus jus majoris esset delatum, l. fin. C. de sent. pass. & cap. quamvis, de rescript. lib. 6. & not. in d. l. Gallus, §. & quia si tamen, ff. de lib. & post. in contrarium tamen urget, quia jam dominium, & possessio bonorum majoris erat à lege translata in sequentem vocatum, qui erat habilis, ut in leg. 7. tit. 4. s. part. & in l. 45. in ordin. Tauri, unde restitutio Principis eis non præjudicabit, ut voluit gloss. in d. §. & quid si tantum: neque de Principis mente videtur

voluisse sibi præjudicare, si tamen constaret, quod Princeps voluit sibi præjudicare, tunc esset majus dubium ex eo quod in talem vocatum nondum de jure gentium erat sibi radicatum dominium, sed tantum de jure civili contra quod Princeps potest dispensare, ut adducunt doct. & signanter Decius, in cap. quæ in ecclesiis, de consil. vide quæ dixi in l. 3. tit. 13. 6. partit. tu cogita, quia durum videtur ex tali restitutione excludere habilem jam vocatum, & cui jam erat delata majoria, & vide, quod not. Bart. in l. 1. §. qui habebat, ff. de bon. poss. contr. tab. & And. de Her. in §. præterea si vassallus, colum. 4. quæ sit. 1. caus. benef. amitt. vers. item quid si princeps indisset isti primogenito, ubi in terminis dicit, quod si Princeps crimen proditoris indultit primogenito, perinde debet haberi ac si nunquam fuisset proditor, quod tamen dicit intelligendum si vivo patre indultit Princeps, quia tunc tempore delationis majoris invenit fe ius habitum, quando pater s. moritur, secus si mortuo pater, & jam facta loco, 2. genito Princeps indulget, quia tunc non perdet secundo genitus jus sibi quaesitum, licet Princeps remittat primogenito crimen, arg. l. fin. ff. de part. & l. post mortem, §. fin. ff. de bon. poss. cont. tab. l. si cum heredes, C. de loc. & subdit l. i. tit. 1. contra videtur de his, quod dixi supra de vassallo decrep. atatis circa finem, licet Canonice contra, ut ibi plene dictum est, ubi videtur inclinare, quod si re integra Princeps remittat antequam bona alii essent quaesita ex sententia, vel ex crimine, pro sit indulgentia, quoad bona, secus si jam alii essent quaesita, vide latius ibi per eum, & bonus text. est in materia in cap. quamvis de rescript. lib. 6. & tradit Joan. Andr. in addit. ad Spec. in rubr. de feud. colum. 3. vers. ex quo de tan. mentioem feci. adde etiam prædictis, l. si tutor. §. fin. & ibi Bald. in quæst. de facul. ff. de tut. & var. dis. & l. 1. §. quidam filium, ff. de bon. poss. contra tab.

Quid autem si vocatus proximior esset apud hostes, vel furiosus tempore, quod deserit majoria, an sequens in gradu admittitur? Et videtur dicendum, quod aut curator illius furiosus, vel bonorum talis captivi absentis, vult acceptare majoriam, & repellat mittitur sequens in gradu cum cautione, quod si ipse sequens moriatur antequam furiosus perveniat ad sanam mentem, vel captivus revertatur ab hostibus, restituet alii debenti succedere in majoria, vel ipsi furioso si pervenerit ad sanam mentem, vel captivo si revertatur ab hostibus, ut probari videtur in l. 1. ff. de bon. posses. in san. vel furios. de lab. & ibi Bart.

Adverte etiam, quod si tempore delationis majoris filius sit incapax, succedet tamen nepos ex eo l. 1. §. qui filium ff. de bon. posses. cont. tab. & legit Bar. sub. §. qui habebat, & idem dicit si proximior vocatus esset deportatus, vel perpetuo in insulam relegatus, l. Estatus storus, §. fin. ff. de jur. fisci. l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Treb. l. cum pat. §. hereditatem ff. de leg. 2. & cum sit omnino incapax excludetur filius.

Similiter, & si primogenitus ingrederetur religionem, succedet sequens secundo genitus Bal. in l. si quis priori, §. talem, C. de secund. nup.

Similiter etiam, & si majoria disponat, quod stante masculino femina non succedat, si filius sit inhabilis, succedet filia, l. 1. §. si pater, & ibi Bart. ff. de conjung. cum eman. lib. ejus, & text. in auben. de nup. §. solut. in fin. vide omnino, quæ notat Bar. in d. §. si pater.

Sed quid si successor in regno, vel majoria esset cæcus? Dic, quod succedet: Bart. in l. cæcus, ff. de judic. Joan. de Plat. in l. 1. C. qui morib. se excus. lib. 10. licet à principio jurisdictio non possit concedi cæco, secundum Bart. in d. l. cæcus, & adde not. per Bald. in d. c. 1. an mut. vel aliter imperf. Adverte etiam, quod licet in successione Regni procedat ista l. & quæ in princ. hu-

sa, (20) por que lo dueiße perder. Onde todas estas cosas es el Pueblo renudo de guardar: ca de otra guisa, non podria el Rey fer complidamente guardado, si ellos asi non guardassen el Reyno. E potende, qualquier que contra esto fiziesse, faria traycion conocida, e deue aver tal pena, como de fuso es dicha, de aquellos que desconoscen Señorio al Rey.

LEY III.

* Como deuen ser escogidos los Guardadores del Reyno, si su Padre non ouiere dexado Guardadores.

A Viene muchas vezes, que quando el Rey muere, finca niño el hijo mayor, que ha de eredar, e los mayores del Reyno contienden sobre el, quien lo guardara, fasta que

aya edad. E desto nascen muchos males. Ca las mas vegadas, aquellos que le cobdician guardar, mas lo fazen por ganar algo con el, e apoderarse de sus enemigos, que non por guarda del Rey, nin del Reyno. E desto se leuantan grandes guerras, e robos, e daños, que se tornan en grand destruymento de la tierra. Lo vno, por la niñez del Rey, que entienden que non gelo podra vedar. Lo al, por el desacuerdo que es entre ellos, que los vnos puñan de fazer mal a los otros, quanto pueden. E potende los Sabios antiguos de España, que cataron todas las cosas muy lealmente, e las fopieron guardar, por toller todos estos males, que auresmo dicho, establecieron, que quando fincasse el Rey niño, si el Padre dexado ouiesse omes señalados, que

Vela Dioc. l. n. 96. pag. 9.

hujas gloss. dixi ut excludatur inutilis, & inhabilis, & idem in his dignitatibus, & jurisdictionibus, in quibus esset par ratio, non tamen idem esset dicendum in aliis majoribus: imò videtur, quod in illis omnes indistincte succedant si à disponente majoriam non excludantur, & pro hoc est singularis decis. Bald. in vers. libellarius ad fin. de pac. constan. ubi concludit, quod in feudis pro quibus non prestatur servitium, licet præstetur sensus pecuniarius (pro ut dicit esse in feudis quarundam ecclesiarum Lombardie, quæ non curant de servitiis armorum, sed de retributis burfalibus) quod in talibus succedit mutus, & surdus, etiam à nativitate, & quilibet alius nisi tenor investiture repugnet, quæ verba tene menti, nam declarant omnem istam materiam, & ita intellige, quod idem Baldus not. in §. præterea Ducatus ad fin. vers. quarit gloss. de prohib. feud. alien. per Freder. & ita etiam intelliges, & limitabis dicta Soc. in dist. consil. 47. & Bald. in l. fin. C. de suis, & legit. her. colum. penult.

(20) E non avendo fecho cosa. Sicut aliquod delictum, vel aliud propter quod expelleretur à successione Regni, & intellige quando esset grave, & tale, quod turbaret statum Christianitatis, ut declarat Baldus, quem vide in l. fin. C. de leg. nam alias etiam criminofus potest esse Rex ex successione, ut not. Bal. in l. fin. de rerum divisi. & Lucas de Penn. late in l. 1. C. de reis post. lib. 10. vi. Carolum mol. in suo tract. Conf. Parisien. fol. 126. colum. 1. & ibi dicit, quod propter crimen læsæ majestatis in regiam coronam, & republicam regni commissum per aliquem de sanguine regio, postet illi perduellis etiam cum futura sua posteritate privari omni tempore, & jure futuro in successione Regni, & ita dicit factum fuisse olim, per Arestum supremi senatus Parisiorum, & pærum Francie, anno Domini, 1457. in Joannem Duces Alenconii, in præsentia Regis Caroli VII. cui adde Andream de Iern. in §. præterea si vassallus, quæ sit 1. caus. benef. amittent. colum. 3. & 4. ubi vult, quæ propter crimen læsæ majestatis filius delinquens vivo patre fiat inhabilis, & non succedat in feudo, quod debet primogenito, & veniat in secundo genitum, & nota ista, nam alias spes succedendi in majoria, non videtur venire in confessione bonorum, quando esset spes causata ab ultima voluntate, Bald. in l. ex facto, §. Julianus longinus, ff. de vulg. & pupill. in c. not. per illum text. & Aug. in l. 1. C. de bon. lib. & Bald. in l. si ai. ff. de bis qui sunt sui vel alie. jur. Decius consil. 438. & vid. quod dicit Joan. de Plat. in legitima filii, in l. certa forma, C. de jure fisci. lib. 10. in crimine læsæ majestatis limitatur hoc, ut in l. quisquis, C. ad leg. Jul. majest. vide quæ latius dixi in l. 2. tit. 2. 7. Partit. si ve-

ro spes succedendi in majoria causaretur ex contractu, seu alias, quam ex ultima voluntate, talis spes veniret in confiscatione bonorum, ut in leg. inter sacerum, §. fin. ff. de part. dot. led pone juxta prædicta, quod Rex dedit facultatem faciendi majoriam cum hac clausula, quod non perdatur etiam propter crimen læsæ majestatis, prout vidi in quadam facultate postum, an limitetur talis facultas, & intelligatur, ita tamen, quod tale delictum non committatur proditorie, nam videtur, quod sic, per text. in cap. 1. an ille qui interfec. frat. dom. sui, & quod not. Bal. in §. familiar, quib. feud. amitt. & quia cum proditio fit proditorie, reputatur gravior juxta not. per Bar. in leg. respiciendum, §. de lingua, ff. de pen. & in extravag. qui sub rebelles, in gloss. super part. rebelles, & per Joan. Andr. in cap. 1. de homicid. lib. 6. per Bald. in cap. 1. colum. 4. quib. mod. feud. amitt. & facit illud Evangelii, qui intingit mecum manum in paropside hic me tradet, & facit text. notabil. in leg. seruum, C. de delat. lib. 10. ubi habetur, quod non licet seruo deferre dominum etiam in favorem filii, quia diceretur facere proditorie cum sit familiaris, per quem text. Angel. ibi in addit. ad Bart. infert, quod licet bannius possit occidi à quocumque, non tamen potest occidi pro socium suum, eo quia esset proditorum factum, facit etiam text. notabil. & ibi Joan. de Plat. in leg. 1. C. de conduct. & pro cur. lib. 11. in fin. verbis facit illud, quod tradit Joan. Faber. in §. alia deinde. inf. de public. judic. cum tradit illam consuetudinem, quod servus, & familiaris, suspenditur pro primo furto, extraneus non.

LEX III.

Rege mortuo filio parvulo successore relicto tutor erit illi, quem Rex defunctus elegerit, qui si de hoc non dispositus, convenire debent prælati, & proceres Regni, cæterique civitatum, aut villarum boni, & honorati cives, qui juramento prius præstito eligant unum, aut tres, vel quinque ad plus tutores, Deum timentes, Regem amantes, qui sint generosi, & naturales Regni, regisque vassalli, boni intellectus, bonæ fame, & qui spem successione post Regis obitum non habeant: jurabuntque electi, Regis vitam, honorem, commodum, Regni indivisibilitatem ac augmentum servare, Regnumque in pace, & justitia tenere quousque Rex ætatis sit 20. annorum, seu si filia Regine sit donec nupserit, quo facto ponendus est Rex in potestate tutorum, & parebitur eis, seu eorum majori parti, si vero Rex puer matrem habeat ipsa viduitate durante, erit de tutoribus principiorum nolentes sic congregari, aut tutoribus obedire legitima causa cessante proditores sunt exilio perpetuo, si honorabiles fuerint man-

Handwritten notes and signatures in the right margin, including 'Vela Dioc. l. n. 96. pag. 9.' and other illegible scribbles.

lo guardassen, mandandolo por carta, o por palabra, que aquellos ouiesen guarda del; e los del Reyno fuesen tenidos de los obedecer, en la manera que el Rey lo ouiesse mandado. Mas si el Rey finado, desto non ouiesse fecho mandamiento ninguno, estonce deuenfe ayuntar, alli do el Rey fuere; e todos los Mayorales del Reyno, asi como los Perlados, e los Ricos omes, (1) e los otros omes buenos, e honrrados de las Villas; e desque fueren ayuntados, deuen iurar todos sobre Santos Evangelios, que caten primeramente feruicio de Dios, e honrra, e guarda del Señor que han, e pro comunal de la tierra del Reyno; e segund esto, escojan tales omes, en cuyo poder lo metan, que le guarden bien, e lealmente, e que ayan en si ocho cosas. La primera, que teman a Dios. La segunda, que amen al Rey. La tercera, que vengán de buen linaje. La quarta, que sean sus naturales. La quinta, sus vassallos. La sexta, que sean de buen seso. La septima, que ayan buena fama. La octaua, que sean tales, que non cobdicien heredar (2) lo suyo, cuydando que han derecho en ello despues de su muerte: e estos Guardadores deuen ser vno, o tres, o cinco, non mas, porque si alguna vegada defacuerdo ouiesse entre ellos, aque-

llo en que la mayor parte se acordasse, fuese valedero. E deuen iurar, que guarden al Rey su vida, e su salud: e que fagan, e alleguen pro, e honrra del, e de su tierra, en todas las maneras que pudieren; e las cosas que fuesen a su mal, e a su daño, que las desuien, e las quiten en todas guisas. E que el Señorío guarden, que sea vno, e que non lo dexen partir, nin enagenar en ninguna manera; mas que lo acrecienten, quanto pudieren con derecho. E que lo tengan en paz, e en justicia, fasta que el Rey sea de edad de veynte años; (3) e si fuere sija, la que ouiere de heredar, fasta que sea casada. (4) E que todas estas cosas, faran, e guardaran bien, e lealmente, asi como de suso son dichas. E despues que esto ouieren jurado, deuen meter al Rey en su guarda, de manera que faga con consejo dellos, todos los grandes fechos que ouiere de fazer. E continuamente deuen tener tales omes con el, que sepan mostrarle aquellas cosas, por que sea bien costumbrado, e de buenas maneras, asi como de suso son dichas, en las leyes que fablan desta razon. E todas estas cosas sobredichas, dezimos que deuen guardar, e fazer, si acaesciese que el Rey perdiesse el sentido, (5) fasta que tornasse en su memoria,

*

*
Verb. l. que
lo tengan en
Lari: vela
Inert. l. n.
3. pag. 4. et
n. 56. pag.
3. et dicit. d.
n. 7. pag. 24.
et dicit. d.
n. 1. et 86.
pag. 33. et 44.

mancipandi, si minoris conditionis occidendi sunt, que omnia seruentur Rege in furorem, aut dementiam verso, tutores vero male administrantes pro modo commissi punientur. Hoc dicit.
(1) E los ricos omes. Adde Bald. in leg. fin. in fin. C. de testam. milit. Et an isti dicantur pares curie, vide Bal. in feud. marcbia. 2. colum. ubi de istis patriciis Regni, & a quo tempore iste Rex minor potest uti jurisdictione, habetur hic, & vide Abb. in cap. cum vicefimum, de offic. delegat. Benedic. in repetit. cap. Raynuntius, de testam. fol. 242. cum sequentib. & ibi, quod per proceres Regni potest aliter ordinari, quam hic disponatur; & vid. quod in hoc fuit factam tempore minoris atatis Regis Henrici tertii filii Regis Joan. I. ubi fuit aliter dispositum, scilicet, quod Regnum gubernaretur per consilium, consiliariorum Regis, & non per tutores, ut patet in ordinamento curiarum de Madrid, anno Domini 1391. ibi, circa de lo tercero.
(2) Cobdicien heredar. Hoc non fuit seruatum, in cap. grand. de supplen. neglig. prelat. vide ibi gloss.
(3) De veynte años. Vide in ordin. Regis Alphonfi in Vallisoleto Aera. 1363. ubi dicit hoc de anno 15. scilicet, quod Rex in initio anni 15. assumit regimen Regni, & expirat tutela Regis, & idem factum fuit in Rege Joanne II. ut patet in curiis de Madrid anno Domini 1419. & vide etiam, quod idem dicitur de Rege Henrico III. in aliis curiis de Madrid anno Domini 1393. cum aliter non statueretur per proceres Regni in occurrenti casu, & Rex pubes cum eis aliud non vellet, statueretur huic legi, quam allegat Oldr. consil. 72. & de materia vide Bar. in leg. quidam consueuant, colum. fin. ff. de rejudic. & Jason. in leg. fin. C. de testam. milit. & Guillel. Benedic. dict. fol. 242. cum sequentib. & vide etiam leg. sequentem, ibi, o seyendo tamaño, &c. vide Carol. Molin. in comment. 1. partis consue. Parisiensium, fol. 251. cum sequentib. si ubi multis in hoc allegatis concludit, quod licet probabilior videatur ista opinio, quæ uique ad vigesimum annum duret tutela, seu cura Re-

gis, & inter opiniones varias, ista videatur eligenda, ueluti tamen, & consultius sibi uideri, quod iniatur pubertate, ita que non sit ei dandus curator sine regens, seu alius quocunque nomine loco Regis administrator, siue unus, siue plures, dum tamen non solus de per se administraret: sed cum consilio delectorum, & fidelium, & prudentium virorum, ibique refert Carolus V. Francorum Regem anno Domini 1377. publica concione in supremo senatu Parisiensium legem statuiffe, conuenire primogenitum Francorum Regis filium Regni administrationem recipere debere cum decimum quartum ageret annum, ne per longiorem tutelam occasio fuaderet maleuolis res novas excitandi.
(4) Fasta que sea casada. Non intelligas, quod per contractam matrimonii tutela finiat, sed pubertate, ut in leg. fin. C. quando tutor esse desin. quia tunc cum est pubes contrahit matrimonium, neque etiam intelligas, quod contracto matrimonio maritus erit ejus curator, & administrabit Regnum, quia effect contra dispositionem, leg. maritus, C. qui dar. tutor. post leg. fin. tit. 17. 6. Partit. sed quod tunc ipsa de consilio viri administrabit, vide tamen que dixi in leg. 9. tit. 1. supra ead. Partit.
(5) Perdieffe el sentido. Quid si furiosus haberet filium? Videtur, quod filio habili esset committenda administratio, leg. 1. in fin. ff. de curat. furio. & adde Carol. Molin. in dict. tractat. consue. Parisiensis, §. 29. in fin. Quid autem si Regina esset curatrix, vel mente capta, que jam erat nupta, & administratio Regni pertinebat ad maritum Regem, vel an eligentur curatores juxta formam hujus l. Doct. de Palat. Rubi. mouet questionem, in cap. qui presbyterum, de penit. & remit. & vult, quod pertinet ad maritum, mouetur per leg. 9. tit. 1. ista Partit. & quia per matrimonium vir, & uxor efficiuntur una caro, & quia maritus est caput mulieris, cap. cum caput, & cap. mulierum 33. quest. fin. que tamen mihi in questione predicta non concludunt ex his, que dixi in dict. leg. 9. et

in

Ma, o finasse. Pero si aueniesse que al Rey niño fincasse Madre; (6) ella ha de ser el primero, e el Mayoral guardador sobre los otros: porque naturalmente ella le deue amar, mas que otra cosa, por la lazeria; e el asnan que lleuo, trayendolo en su cuerpo, e de si criandora. E ellos deuenla obedecer, como a Señora; e fazer su mandamiento, en todas las cosas que fueren a pro del Rey, e del Reyno. Mas esta guarda deue auer, en quanto non casasse, e quisiesse estar con el niño. Onde los del Pueblo, que non quisiesen otros guardadores escoger, asi como sobredicho es, o despues, que fuesen escogidos, non los quisiesen obedecer, non haciendo ellos por que; farian traycion conocida, porque darian a entender, que non amauan guardar al Rey, nin al Reyno: e porende deuen auer tal pena; si fueren omes honrrados, han de

ser echados de la tierra para siempre; e si otros, deuen morir por ello. Otrofi dezimos, que quando alguno de los guardadores errafie en alguna de las cosas, que es tenuto de fazer en guarda del Rey, e de la tierra, que deue auer pena, segund el fecho que fiziere.

LEY IIII.
Que cosas es tenuto de fazer guardar el Rey nueno, por el finado.

A Viendo el Rey niño la edad que dize en la ley ante desta, o seyendo tamaño, quando comengasse a reynar, que pudiesse gobernar su Reyno, tenuto es por derecho, e por bien estanca, de fazer estas cosas, por el Rey finado. Así como en dar limosnas por su anima, e fazer dezir Missas, e otras oraciones, rogando a Dios que le aya merced. E otrofi en pagar sus debdas, (1) e en cumplir

Carillo lib.
2. conseru.
Cap. 43. pro
totum

in gloss. precedenti, est tamen aqua decisio, saltem quando maritus esset idoneus; & haberet filios ex matrimonio, de rigore tamen si aliter proceribus Regni, & procuratoribus civitatum non placuisset, seruanda esset hujus l. dispositio.

(6) Fincasse madre. Vide in authent. matri & uoia, C. quando mulier tute, offic. fung. post. & in corpore, unde sumitur, aut auem teneatur dare tales fidejussores pro administranda tutela, qui essent sufficientes ad valorem Regni, vel an sufficiat, quod det quos potest, vide per Alberic. referentem Uber. de Bobio. qui in ista questione consulit pro Domina Blanca matre Regis France, in leg. de creationibus, C. de Episcop. audien. ubi concludit, quod sufficit, quod det quos inuenire potest, vide ibi, & an si Princeps, vel Rex relinquat uxorem dominam, & administratricem, & quod omnes subditi ei obediatur, & sine fideles, per hoc videtur eam relinquere turricem. Vide Bal. quod non in consil. 294. incipit, dicta particula testamenti, 4. vol. & licet ista lex non dicat de fidejussoribus dandis in casu isto, neque in casu precedenti, videtur, quod sint dandi, cum per alias leges ad hoc tutores legitimi, & dativi sine inquisitione teneantur, & dixi in leg. 9. tit. 16. 6. Partit.

L E X IIII.

Successor Regni teneatur ad legata, & debita predecessoris, & sic succedit in honore, succedere debet in onere, non tamen ob ea soluenta immobilia Regni alienabit, & si successor Regni puer sit tutores ejus hac soluent, alias perdat dona, quæ a Rege defuncto habuerunt, quæ si non habeant, exalabunt a Regno tanto tempore, quanto Rex, & ejus curia decreverit. Hoc dicit.

(1) Sus debdas. Nota, & vide que habentur in tractat. juris primogenitura, Joan. de Cirier. lib. 2. quest. 2. & vide, quod dicit Bal. in leg. 1. in princip. ff. de consuet. princip. & in cap. venerabilem, de election. colum. 2. vers. questio tali, vide omnino, & que dicit Roder. Suarez allegat. 10. & vide in tractat. consue. feudali fol. 142. cap. fin. & fol. sequent. & allegatur ista lex, que primogenitus Regis, & ceteri successores in majoris Hispanie teneantur ad debita predecessoris defuncti, sed ista lex non aperit, an dato, quod non esset heres patris, teneatur ad talia debita, imò videtur loqui, quando esset heres patris, cum dicit infra, bredda sus bienes, quando enim Regnum, vel cetera majoria deferuntur jure sanguinis, vel investitura, & non jure hereditario, non urget ratio, ut teneatur ad ta-

lia debita in eis succedens, nisi forte pro necessitate, vel utilitate majorie essent contracta, ut in cap. 1. de solution. & in leg. providendum, ubi Joan. de Plat. C. de decurion. lib. 10. Bal. in leg. 2. C. communia delegat. ad hoc etiam facit opinio illorum, qui dicunt, quod etiam in feudo, quod est acquiritum ex pacto, & providentia, si filius faciat inventarium, non teneatur ad debita patris ratione feudi, neque feudalia bona propter hoc possent distrahi, ut tradit Andr. de Iser. in cap. unico, colum. fin. an agnat. vel filius defuncti, quem vide, nam loquitur pulchre, & bene ad propositum nostrum, neque obstat, quod dixit Oldr. consil. 94. incipit, eleganter, & Alberic. in proamio digestorum, §. discipuli, & in leg. fin. C. de dona. inter vi. & uxo. Anchar. in cap. licet de voto, Abb. consil. 1. 2. volum. qui ad hoc referunt & sequuntur Oldrad. nam loquitur Oldrad. in Regno Aragonie, & majoritarum, que deferuntur jure hereditario, ut patet ex his, que ibi, & consil. sequenti, & consil. 231. dicit Oldrad. ubi loquitur de donatione testamento, & divisione factis per Jacob. olim Regem Aragonie, & majoritarum, & sic loquitur de jure primogenituræ, per quod deferuntur tota, & universalis successio, & ita in terminis declarat Carol. Molin. in comment. 1. partis consue. Parisien. fol. 125. colum. 2. & fol. 143. colum. 1. quod cessat in succedente in Regno, vel majoria, que jure sanguinis, vel consuetudinis, seu investitura deferuntur: cum tunc capiat, non ab ultimo, sed a primis constitutibus, vel a consuetudine, & ita etiam intelligerent, que dicit Bal. & Abb. in cap. significavit, de rescript. de illa comitissa succedente in comitatu, scilicet, quod intelligatur, quando deferuntur jure hereditario, non alias, non debent tamen a primogenito ista ita amare sumi, & quando debita non essent magna, & exonerationem conscientie patris tangerent, debere illa solvere, ut adducit eleganter Andr. de Iser. ubi supra, & licet loquatur in feudo, & Regnum non negatur more feudi, quia non est feudum, sed ab ipso feuda proveniunt (ut dicit Joan. Cirier. in suo tractat. juris primogenitura, lib. 3. quest. 6.) tamen de æquitate multum militat in filio Regis primogenito, seu in alio ratione Ilermia, & aliorum in dict. cap. 1. & vide in materia elegans consil. Bal. 1. volum. consil. 271. ex quo colliges alios casus, in quibus tenebitur successor in Regno ad debita defuncti, & ibi signanter dicit, quod si Rex delinqueret judicando, & in figura justitie presentis, quod tunc præjudicaret suæ republicæ, & sic: & teneatur successor, quod reputo multum notabile, si verum est, & ibi

*Vela Inimic.
A. n.º 19.*

departiessse (3) el Señorío, nin lo enajenasse. E si non fuese desta edad, que fiziesen la jura por el, aquellos que diximos en la ley ante desta, que le han de guardar. E el que la otorgasse despues, quando fuese de la edad sobre dicha: e todos los que se acertassen y con el, que jurassen de guardar dos cosas. La vna, aquellas que tañen a el mismo, así como su vida, e su salud, e su honrra, e su pro. La otra, de guardar siempre, que el Señorío sea vno, e que nunca en dicho, nin en fecho consentan, (4) nin fagan, por que se enajene, nin parta. E desto deuen fazer omenaje (5) los mas honrrados omes del Reyno, que y fueren, así como los Perlados, (6) e los Ricos omes, e los Caualleros, e los fijosdalgo, (7) e los omes buenos de las Cidades, e de las Villas. E esto mismo deuen venir a fazer, los otros que se non acertassen y. Fuera endé, si algunos ouiessem enfermedad, o otro tal embargo, por que non pudiessem y ser. Ca estonce deueno recibir dellos, aquellos que el Rey embiare, señaladamente para esto. E porque todos non podrian venir al Rey, nin sería guisado, para fazer omenaje, deuenlo fazer (8) en cada Villa, en esta manera. Primeramente ayuntan-

do todo el Concejo, a pregon ferido, (9) e despues dando omes señalados, que lo fagan por todos los otros, tambien omes, como mugeres, grandes e pequeños, así por los que entonce son bños, (10) como por los otros que han de venir. E este omenaje se deue tomar, e mentando y, que el que lo non touiesse, cayesse por ello en tal pena, como si fiziesse la mayor traycion que podiesse ser fecho. E desde que el omenaje desta guisa fuesse fecho, deue todo el Pueblo alçar las manos, e otorgarlo. Pero este omenaje, que dezimos, non se entiende, sino de aquellos lugares que son del Rey; mas de los otros que los otros omes ouiessem, por erediamento, en su Señorío, los Señores mismos lo deuen venir a fazer, por si, e por los suyos, segund dezimos de solo en las otras leyes. (11) E aun por mayor guarda del Señorío, establecieron los Sabios antiguos, que quando el Rey quiesse dar erediamento a algunos, que non lo podiesse fazer, (12) de derecho, a menos que non retouiesse y aquellas cosas que pertenescen al Señorío; así como que fagan dellos guerra, e paz, por su mandado; e que le vayan en hueste; (13) e que corra y su moneda, e gela den endé, quando gela die-

(3) *Departiessse.* Adde leg. 13. tit. 23. ead. Partit.
(4) *Consentian.* Quid si de facto consentirent vi. que dixi in gloss. precedenti.
(5) *Omenaje.* Et sic ultra juramentum debent face-re homagium.
(6) *Los Perlados.* Nota quod etiam episcopi jurant Regi fidelitatem, idem dicit gloss. in cap. fin. 22. quest. fin. quod episcopi jurant imperatori fidelitatem, nam in hoc regno communiter episcopi habent temporalia à regibus, ideo jurant, ut in cap. nimis de iurejur. & in cap. solita de majori. & obediens. sed quid si non haberent temporalia à Rege, & quid de aliis clericis an præstent hoc juramentum fidelitatis Regi? Vid. And. de Iser. volentem quod non iurent inuit. in dist. cap. 1. colum. fin.
(7) *Los fijos dalgo.* Et nota quod omnes isti jurant, & si non habeant feuda à Rege: nam duplex est juramentum fidelitatis, unum quod quis præstat tanquam vassallus, & feudatarius, aliud tanquam Regis subditus, ratione originis, vel domicilii, & ad istud omnes isti tenent, & de his duobus habetur, in cap. 1. qualiter vassallus jur. deb. fidelit. & ibi And. de Iser. & differunt inter se ista duo juramenta, quia qui jurat, ut civis, licet incurrat perjurium, non tamen desinit esse civis, neque perdit iura civium, sed qui jurat, ut vassallus, perdit feudum, ita & declarat Bald. conf. 327. 1. vol. eolum. 3.
(8) *Deuenlo fazer.* Adde Andr. de Iser. in cap. 1. qualiter vassall. jur. deb. fidel. in princ. & de isto juramento fidelitatis civium vide Bald. conf. 327. 1. vol. hodie de consuetudine non videmus ista juramenta præstari per omnes ciues, & standum in hoc est consuetudini: vide de hoc per Carolum Molin. in comment. consuetud. Parisien. §. 2. in gloss. 3.
(9) *A pregon ferido.* Nota de modo convocandi concilium, vide Joan. de Plat. in leg. 2. C. de decur. lib. 10. nam in universitate seculari vocari debent omnes majores quatuordecim annorum, sive sint mares, sive mulieres, sive virgines, sive conjugati, sive vidux, & minorum tutores secundum Innoc. in cap. cum ex injunct.

de nov. oper. nuptia. sed credo quod non ita generaliter, in talibus vocationibus universitatis hoc de facto servetur, imo videmus tantum viros, & jam uxoratos ad actus universitatis vocari, & admitti.
(10) *Son bños.* Nota bene quod homagium universitatis ligat non solum eos, qui tunc erant vivi: sed etiam posteros successores, neque mirum, cum eadem sit universitas, licet cives subrogentur l. proponatur, ff. de judic. & licet successores non astringantur juramento ita quod sint perjuri, ut not. Innoc. & doct. in cap. veritatis, de iurjuram. tamen obligatio resultans ex hoc homagio, vel juramento transit ad successores, ut ibi notatur, & tradit Paul. de Cast. in dist. 1. proponatur, que nota ad vota S. Jacobi, & adde S. Thom. 2. 2. quest. 98. ar. 2. ad fin. dicentem, quod licet novus civis non obligetur quasi juramento ad observanda illa que civitas se servaturam juravit, tamen tenetur ex quadam fidelitate ex qua obligatur ut sicut sit socius bonorum civitatis ita etiam fiat particeps onerum.
(11) *En las otras leyes.* Sup. tit. 13. leg. 22. & 23. & 24.
(12) *Non lo podiesse fazer.* Intellige si donaret in perpetuum, nam ad vitam Regis donantem possit, ut inferius dicit. Intellige tamen ita, quod suprema jurisdictio maneat Regi, ut dixi supra tit. 13. leg. 22. Sed hodie vide que habentur in leg. 2. tit. 9. lib. 5. ordin. reg.
(13) *Vayan en hueste.* Tene menti istam leg. ex qua constat quod habentes terras à Rege tenentur ire in Regis exercitum, & si in donatione de tali servitio specialiter non fit cautum. Quid autem si Rex donet castrum sub pacto quod possessor serviat cum decem militibus sub pœna perditionis castri, & possessor fortè erat filius famil. & pater ibit pro eo in exercitum cum militibus, an sufficiat? Videatur, quod sic per leg. 2. & ibi gloss. C. qui atat. lib. 10. & per Alex. conf. 48. vol. 1. col. 1. text. & ibi Joan. de Plat. in leg. cum scimus, §. illud C. de agric. & cens. lib. 12.

ren en los otros lugares de su Señorío; e que le finque y justicia (14) enteramente, e las alcaldas de los pleytos, e mineras, (15) si las y ouiere: e maguer en el privilegio del donadio non dixesse, (16) que retenia el Rey estas cosas sobredichas para si, non deue por esto entender aquel a quien lo da, que gana derecho en ellas. E esto es, porque son de tal natura, que ninguno non las puede ganar, nin vñar derechamente dellas. Fuera endé, si el Rey gelas otorgasse todas, o algunas dellas, en el privilegio del donadio. E aun estonce non las puede auer, nin deue vñar dellas, si non solamente en la vida (17) de aquel Rey, que gelas otorgo, o del otro que gelas quisiere confirmar. E porende todas estas cosas, que dichas auemos deue el Pueblo guardar, que el Señorío sea todavia vno, e non consentian en ninguna manera, que se enajene, nia se departa. Ca los que lo fiziessem, errarian en muchas maneras. Primeramente contra Dios, departiendo lo que el ayuntara. E despreciandolo, teniendo lo en vil; lo que les el diera por honrra. E yendo contra la palabra, que el dixo por Yfayas (18) Profeta: Non enajenaras tu honrra, nin la daras a otro. E aun contra si mismos errarian, si

ellos consejassen al Rey, e le diessem carrera, para esto fazer; o non lo estortiassem, quanto podiessem, que non fuesse fecho. E los que así non lo fiziessem, errarian en traycion; e deuen auer tal pena, como aquellos a quien plazé, e guisan, que su Señor sea desheredado.

LEY VI.

Qual deue el Pueblo ser al Rey, en guardar los Parientes del Rey.

DE vna sangre son llamados aquellos que han parentesco entre si, e como quier que son todos yguales, non lo pueden ser en las honrras, e en las buenas andanças deste mundo. E porende non tan solamente deue el Pueblo guardar al Rey en sus fijos, e en sus fijas, mas aun en los otros sus parientes, por honrra del, e por la allegança del linaje que con el han. Onde, qualquier que marasse, o feriesse, o deshonrrasse a alguno dellos, sin mandado del Rey, deue auer pena por su aluedrio, a bien vista de su Corte, segund qual ome fuere el su pariente, e el fazedor del yerro; e el tiempo, e el lugar en que lo fizo.

*Cavillos lib.
6. et 3. con-
trover. cap.
19. n.º 13o.*

Partida II.

(14) *Justicia.* Sanguinis intellige, iuxta l. 9. tit. 4. §. Partit.
(15) *E mineras.* Nota, quod mineræ sunt de regalibus, & reservatis Principi, & idem habetur que sint regal. cap. unic. in vers. argentaria. Sed adverte quod lex hæc non probat hoc: neque esset verum, nisi mineræ essent in prædiis principis: nam si essent in locis privatorum non essent Regis, nisi talia loca privatorum fuerint donata à principe, reservando sibi eas, & per dispositionem istius legis intelliguntur esse reservate, in donatione: reditus tamen metallorum sunt principis, ut in leg. inter public. ff. de verb. signifi. & leg. 6. tit. 27. infr. 3. Partit. & habet de iure communi fidei decimam, vide, in leg. 1. leg. cum §. C. de metallariis, lib. 11. quando est in prædio alieno & in prædio Celaris, seu Principis, habet duas decimas, leg. cum §. leg. quædam, eod. tit. Concessio tamen exercitii metallorum, ut metalla quarantur mercenarius alicuius in fundo meo fodiens calu reperiat argenti fodinam, an habeat partem tertiam quam dist. leg. 8. tit. penul. lib. 6. ordin. ei. applicat? Videatur quod sic: vel saltem, quod inter eum, & me, distribatur illa tertia arg. ejus quod habetur, in l. 44. tit. 28. Partit. 3. de laborante in prædio alieno, & inveniencie aliquem thesaurum. In contrarium tamen facit, quia in thesauro est diversa ratio: quam in argentaria ob quem prædium nimis damnificatur, quod cessat in inveniencie thesauri. Item quia reperire argentariam seu venam metalli non potest fieri ita casualiter sicut in

thesauro, & requiritur quod data opera vena exquiratur: quo casu totum erit domini, quod dicta lex applicat, sicut est quando data opera thesaurus fuit inventus in prædio alieno. Item quia esset absurdum si diceremus, quod tota illa tertia applicaretur invenienci in prædio alieno venam metalli, & contra dictam legem que exigit licentiam domini ad perquirendum metalla, & quod nihil haberet dominus prædii: cum illa lex totam tertiam applicet inventori, & sic quod dominus prædii maneret cum damno, & invenit cum lucro: si tamen dominus daret licentiam tunc bene proderet quod applicaretur inventori ex quo perquisivit, & fecit de voluntate domini, nisi conductus esset à domino ad querendum venas, nam tunc tota tertia esset domini, ut dixi de thesauro, in dist. leg. 44. tit. 28. Partit. 3.
(16) *Non dixesse.* Nota bonam legem que videatur excepta in privilegio donationis, licet de his nihil dicatur, hæc eundem, & alia regalia non veniunt, nisi à Regia largitate concedantur, ut tradunt Andr. de Iser. & Bald. in rubr. que sint regal. imò in generali concessione regalia non veniunt nisi ea que donatario convenirent. Unde non sibi competenter ea, de que videtur Paridem de Pat. in suo tract. de syndicat. in tit. de excessibus baronum.
(17) *En la vida.* Intellige ut hodie habetur in leg. 2. tit. 9. lib. 5. ordin. Regal.
(18) *Yfayas.* 42. cap. vers. 8.

L E X VI.

Custodiat populus consanguineos Regis: & occidens, vulnerans, seu injurians aliquem eorum absque Regis mandato, arbitrio Regis, & ejus curia punietur personis loco, & tempore consideratis. Hoc dicit.